

Forslaget til vedtekter for en Kongelig Kunsthøjskole – en kunstpolitisk plan for Norge

Dag Solhjell

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO
OSLO NATIONAL ACADEMY OF THE ARTS

Dag Solhjell, 21.10.13

Bidrag 6 til prosjektet 200-års jubileet for Tegneskolen i 2018

Forslaget til vedtekter for en Kongelig Kunstscole – en kunstpolitiske plan for Norge

Selv om den ikke ble vedtatt, er denne planen fra 1818 det mest sentrale kunstpolitiske dokument i Norge på hele 1800-tallet, som vi skal se. Den foregriper nesten alt staten senere skulle befatte seg med når det gjelder kunstpolitikk. Derfor skal hele forslaget gjengis og kommenteres. Det foreligger i Riksarkivet bare som håndskrevet dokument med gotisk håndskrift, og er vistnok aldri trykket opp i sin helhet.

På første omslagsside har planen følgende påskrift:

Forslag angaaende en offentlig Kunstscoles Opprettelse i Christiania. Udarbeidet og til Regjeringen indsendt den 26. april 1818.

Oberst Aubert, Chef for IngenieurBrigaden

Bergraad Collett

Captain og Potraitmaler Munch og

Auditeur Linstow

Så følger selve forslaget, nydelig skrevet i 33 paragrafer, nesten helt uten korreksjoner. Etter siste paragraf er Linstows navn skrevet med samme håndskrift som planen – det kan tyde på at det er han som har ført den i pennen, eller kanskje bare at han allerede hadde begynt å fungere som den sekretær han siden skulle bli. Det fremgår av en påtegning foran underskriften at dokumentet i Riksarkivet er en avskrift. Originalen ligger i Departementets arkiver. Vedtektene er så detaljerte, at de må ha vært under forberedelse en god stund. En sammenligning med vedtektene ved akademiet i København tyder ikke på kopiering derfra. Noen sammenligning med de svenske vedtektene har jeg ikke gjort. De kan også ha vært påvirket av planene for Krigsskolen og det tidligere Bergseminaret. Linstow utarbeidet på denne tid tegninger for skolebygningen, og stilte dem ut på den utstillingen som ble åpnet 10. mai, og de fulgte med forslaget til departementet. Også dette tyder på en lang tids planlegging, og at fremstøtet var nøye gjennomtenkt – ikke en ide som noen fikk.

§ 1

I Christiania oprættes en offentlig Kunstscole, som fører navn af den Kongelige norske Kunstscole.

Som påpekt før må vi ikke tro at betegnelsen ”Kunst” her viser til billedkunst, eller den forståelse av ordet kunst vi legger for eksempel i betegnelsen ”Kunstakademi”. ”Kunst” viser her til de forskjellige kunster skolen skulle undervise i. Navnet, ”den Kongelige norske Kunstscole”, peker mot dens påtenkte betydning som en nasjonal institusjon.

§ 2 Om Skolens Bestyrelse

Under Overtilsyn av den norske Regjerings Departement for Kirke og Underviisnings Spørgsmaal, bestyres Skolen av 5 Lærere og et ubestemt Antal Medlemmer, som enten ere Kunstnere eller videnskabelige Kunstkjendere. Af lærere ere tvende Malere, eller een Maler og een Kobberstikker, tvende Architecter, og een Billedhugger. Een Secretaire, som tillige er Regnskabsfører og Bibliotekar, fører Correspondancerne og Protokollerne.

Lærere kan være malere, kobberstikkere, billedhuggere og arkitekter. Dette er helt i tråd med akademiene og deres professorer. Skolen defineres her som en statlig institusjon, underlagt et departements ”Overtilsyn”, men styrt av en medlemsforsamling. Her sies indirekte at skolen skal styres av et statsgodkjent akademi i datidens forståelse av ordet, altså et kunstnerråd. Vi skal senere se at betegnelsen ”Kunstnere” omfatter alle de som på et høyt nivå utøver de ”Kunster” skolen underviser i, ikke bare billedkunstnere og arkitekter. Betegnelsen ”Videnskabelige Kunstkjendere” er interessant, fordi den betegner mennesker med en kompetanse som ennå ikke fantes i Norge. Den betegner mennesker som hadde gode kunnskaper om kunstene, men som selv ikke utøvet noen av dem – dvs. var kunstnere. Her må vi også ta hensyn til at heller ikke betegnelsen ”Videnskabelig” svarer til vår tids forståelse av ordet, men viser til enhver omfattende viten eller kunnskap, som ikke behøver å ha noe med forskning å gjøre. Men det viktigste med paragrafen er at den trekker inn kategorien ”medlemmer” i bestyrelsen. Det viser at forslagsstillerne har hatt akademiet – den selvrekrutterende korporasjon – som forbilde for det organ som skulle styre skolen. Derfor er medlemsordningen viet stor oppmerksomhet i vedtektene, i § 4. Men først måtte det bestemmes hvordan lærere skulle ansettes.

§ 3

Lærere og Secretairen udnævnes av Hans Majestet Kongen, efter Regjeringen have gjort Forestilling. Baade Indfødte og Udlændinger kunne ansættes som Lærere.

Denne paragrafen innebærer at skolen de facto ville være underlagt kongen i Stockholm. Men hvem skulle ellers ansette de første lærerne, når man ennå ikke hadde en selvrekutterende bestyrelse? Trolig var dette ansett som nødvendig, både fordi det var en tradisjon for at kunsthøgskoler var underlagt kongene som deres beskyttere, fordi det svenske akademiet var det, og fordi kongen var den som hadde den politiske makten til å godkjenne den norske skolens opprettelse og vedtekter. Den franske oversettelsen (som forøvrig er full av rettelser i det eksemplar som ligger i Riksarkivet, kanskje en renskrevet versjon befinner seg i Stockholm)) peker iallfall tydelig i denne retning. Saksgangen senere skulle altså bli at skolens bestyrelse, inklusive medlemmer, foreslår ansettelse av lærere og sekretær til departementet, som så igjen sender sine forslag til kongen for endelig godkjennelse. Det er mulig at saksgangen er foreslått slik, fordi en godkjennelse av kongen ville øke lærernes status. Kanskje kunne det lokke noen svenske akademiutdannede kunstnere til skolen? Men slik utviklingen ble, viser det seg at ingen kunstner med bakgrunn fra akademiet i Stockholm skulle få noen tilknytning til den norske kunsthøgskolen, før Michelsen ble innvotert i 1844. (Fearnley?)

§ 4

Medlemmerne, som i alle Forhandlinger haver lige Stæmmeret med Lærerne, optages ved frit Valg av Lærerne og de allerede reciperede Medlemmer. Den Kunstner, som ønsker at optages til Medlem, henvender sig i den Anledning skriftlig til Bestyrelsen, og opgiver i hvilken Gren af Kunsten han arbejder. Efter et af Lærerne Forslag, hvorpaa den samlede Bestyrelse voterer, forelægges den ansøgende et Æmne at behandle, som kan være som følgende: et Maleri i Oliefarve, Miniatur eller Pastel, en Bygningstegning bestående af et Udkast til en Bygning med Oprids, Grundtegnning af hver Etage og alle nødvendige Profiler, Construerede efter Maal, i den stand at derefter kan bygges, en betydelig Decorationstegning, en original Maskintegning, en modelleret Figur, Buste eller Basrelief eller et betydelig Bygningsornament, Stemplerne til en Skuepenges tvende sider med Aftryk i Bly, en sleben Kamé eller Intaglio, et Kobberstik med tilhørende Tegning.

Har Kunstneren fuldendt sit Arbeid indsender han det til den forsamlede Bestyrelses Bedømmelse, som med en Stemme flerhed af Totredjedele kan optage ham til Medlem. Det Receptionsstykke, hvorpaa en Kunstner er bleven optaget, opbevares i Skolen som dens

Eiendom. Er det Stempler til en Skuepenge eller Pladen til et Kobberstikk, bevares blot deres Aftryk.

De videnskabelige Kunstkjendere som ønsker at optages til Medlemmer indsænder en theoretisk Afhandling om en Kunstgjenstand, som bedømmes af den Stemme flerhed paa samme Maade som Kunstnernes Receptionsarbeider. Skolen kan forbeholde sig Redaktionsrett til slige Afhandlinger.

For at optage nye Medlemmer maa i det mindste Trefjerdeparten af de i Christiania bosiddende Lærere og Medlemmer være nærværende ved Valget. Baade Indfødte og Udlændinge kunde optages til Medlemmer.

Diplomet som Medlem udfærdiges uden Omkostninger.

Bestyrelsen, det er forsamlingen av lærere og medlemmer i plenum – altså et akademi. Senere skulle bestyrelsen skifte navn til ”direksjonen”. Denne paragrafen viser hvor vidt kunstnerbetegnelsen i § 2 nådde. Forøvrig er bestemmelsen om medlemskap helt i tråd med akademienes – bestyrelsen er en selvrekutterende forsamling av en elite, som tar opp nye medlemmer på bakgrunn av gitte oppgaver og godtatte resepsjonsarbeider som forblir skolens eiendom. Denne forsamlingen synes imidlertid ifølge vedtektene å ha noe mindre myndighet over ansettelsen av lærere, enn det danske akademiet. Imidlertid må lærerne også være medlemmer, og derved kan bestyrelsen gjennom opptakskravene til en visse grad styre ansettelsen av lærere. Det er denne formen som sikrer forsamlingen dens opphøyde status som statens kunstneriske råd, og som etablerer denne forsamlingen som den instans som etablerer en armlengdes avstand mellom staten og kunsten. Dette har begge parter interesse av: staten har interesser av både å ha et slikt råd og å sitte med kontrollen over reglene for dets sammensetning, og rådets medlemmer har interesser av å være en del av denne eliten og bestemme hvem som skal tas inn der.

§ 5

Dersom Bestyrelsen, efter eget Forestillings Ønske, med en Stemme flerhed af Trefjerdepart vil optage en eller et par almindelig erkjendte indsigtfulde Kunstkjendere, kan slike fritages, som undtagne fra den almindelige Regel, fra at indlevere Receptionsarbeide, og dog med Modtagelsen af Valget erhverve Medlemmernes Rettigheder og pådrage sig disses Pligter

Initiativtagerne innså vel at det var få kunstnere og kunstkjennere i Norge som kvalifiserte til medlemskap, og at det var ønskelig å kunne åpne medlemskap for andre. To av de fire

initiativtakerne, Aubert og Collett, var jo hverken kunstnere eller kunstkjennere. Siden de måtte påregnes å bli oppnevnt til bestyrelsen, måtte jo vedtektene gi adgang til medlemskap for dem. Denne adgangen skulle også senere vise seg å ha praktisk nytte, fordi bestyrelsen i alle år ble ledet av direktører som var blitt medlemmer ad denne tredje vei.

§ 6

Pluraliteten av Bestyrelsen skal altid være Kunstnere.

For å bli respektert som akademi, måtte flertallet av medlemmene være kunstnere. Men det var kunstnere i henhold til dette mer omfattende kunstnerbegrep. Skolen skulle senere komme til å få problemer med sin status som en institusjon for de skjønne kunster, fordi det var så få malere, billedhuggere og arkitekter som var medlemmer, og som kunne påta seg oppgaver som krevet deres kompetanse. Det var også et krav om at alle lærere måtte gis medlemskap. Skolens sterke vekt på håndverkerutdanning og de praktiske fagene, og den manglende økonomiske evne til å opprette klasser for et lite antall elever i maler- og billedhuggerkunsten, gjorde at det i lærergruppen var få malere og billedhuggere, men desto flere arkitekter, offiserer og ingeniører. Ingen fra håndverksfagene skulle komme til å bli medlemmer av bestyrelsen.

§ 7

Hans Majestæt Kongen ansøges om at udnævne Rigets Statholder til præsens for Bestyrelsen.

Her ser vi igjen betydningen av den symbolske tilknytning til den øverste representant for statsmakten. Mens den danske kongens sønn eller tronarving var preses i København, tenkte man seg den svenske kongens representant i Norge som preses her.

§ 8

Forhandlingene i Bestyrelsen ledes av en Directeur som dens Formand. Han vælges hvert Aar af den forsamlede Bestyrelse blant Lærerne og Medlemmene. Som Directeur fungerer han et Aar, hvorpaa foretages nyt Valg. Har valget i tvende paafølgende Aar truffet den samme, er han ikke pligtig i tvende paafølgende Aar at mottage Valget undslaae han sig for at stille til nyt Valg.

Tilsvarende bestemmelsene i København. Direktøren skal være den første blant likemenn, et medlem kan ikke unnslå seg valg uten å ha vært direktør i minst to, og vervet skal skifte.

§ 9

Forhandlingene holdes omtrentligvis en Gang maanedlig. Naar Directeuren finder det fornødent, kan han sammenkalde uordentlige Forsamlinger, hvorom Præsens underrættes. Voteringene, naar de ikke ere af den Beskaffenhed at de maae skee skriftlig, foretages ved Ballotering, fra yngste Medlem til Directeuren, som i Tilfælde at Stemmerne ere delte skulde gjøre Udslaget. Er Præsens nærværende i Forsamlingen tilkommer denne Ret ham.

Hele bestyrelsen, altså alle medlemmene, forutsettes å delta i forhandlingene, det vil si i behandlingen av alle skolens saker.

§ 10

Secratairen fører Protocollen i Forhandlingene, uden at have Stemmerett. Han aabner alle Breve, som indløber til Skolen og refererer Indholdet til den forsamlede Bestyrelse.

Om Underviisningen

§ 11

Underviisningen gis frit alle Søgnedage fra Klokken 5 til 7 om Aftenen fra 1. October til 31de Mai, i Frihaandstegning, Bygningstegning, Maskintegning og Modellering.

Enhver har Adgang til at nyde den Underviisning, i hvilken af de anførte Grene af Kunsten han ønsker. Saalænge det ere Plasser ledige i Underviisningens Localer kan enhver af Skolens 5 Lærere meddele Adgang til Underviisningen, saaledes at de tvende Malere og Billedhuggeren modtager Adgang til Underviisningen i Frihaandstegning og Modellering, og de tvende Architecter til Underviisningen i Bygnings- og Maskintegning. Har Lærlingernes Antal saaledes tiltaget, at flere attraar, at nyde Underviisningen end Pladsen tillader, bestemmer den forsamlede Bestyrelse, hvo der skal optages som Lærling. I dette Tilfælde, skulde de som agte at gjøre Kunsten til Hovedstudium, dernæst Haandværkere og fremdeles Studerende ved Universitetet fortrinlig tilstedes Adgang fremfor Dilettanter

Altså, når søkningen til skolen oversteg dens kapasitet, skulle de som tok sikte på maler-, billedhugger- eller bygningskunsten gå foran håndverkere og studenter ved universitetet (her har man kanskje tenkt på de studerende ved bergverksfagene), som igjen skulle gå foran de

som ikke tok sikte på en fagutdanning. Søkningen ved skolen var alltid så stor, ofte større enn kapasiteten, at innslaget av ”dilettanter” var minimalt. Av maleristuderende skulle det bare bli noen ganske få, av billedhuggerstuderende ingen, fordi skolen aldri fikk noen lærestilling for det.

Alle Haandværksmæstere i Christiania ere derfor pligtige at tilholde sine Læredrænge, at freqventere Skolen, og maa under intetsomhelst Paaskud af Tidsspilde eller andet Arbeide nægte sine Svende at søge Underviisningen. Regjeringen ansøges om at paalegge Øvrigheden, at tiltale de Mæstere, som ifølge Bestyrelsens Anmeldelse har gjort sig skyldig i Overtrædelse af denne Bestemmelse.

Secretairen indføre Lærlingernes Navn, Alder og Metier i en dertil indættet Protocol. Ligeledes indføres de, som forlanger at optages som Lærlinger.

Planen forutsatte altså ikke bare at undervisningen var gratis, men at den skulle være obligatorisk for alle lærlinger. Slik tok den sikte på å heve håndverkets kvalitet i Norge, noe som var kanskje var et enda viktigere mål for initiativtakerne enn å heve standarden på de ”skjønne kunster”. Tre av dem var utøvende arkitekter eller på ulike måter ansvarlige for statlig byggevirksomhet. De måtte forstå at det med tiden skulle bygges et kongelig slott og andre statsbygninger i Christiania, og de visste at landet i 1818 ikke hadde håndverkere om kunne utføre det påkrevde arbeidet. Det skulle vise seg at skolen etter hvert kom til å få stor betydning for håndverkeropplæringen og bygningshåndverket i hele landet. Slottets arkitekt Linstow, som var lærer ved skolen frem til 1840, brukte flere av sine tidligere elever fra Tegneskolen som assistenter. Dens betydning for billedkunsten skulle den i mindre grad få som skole for kunstnere enn som kjernen i en fremvoksende kunstverden og som kunstpolitisk organ.

§ 12

Underviisningen gives i 3de Hovedafdelinger:

1. Elementairafdelingen.

I denne afdeling gives Underviisning i de første Begyndelsesgrunde af Tegnekunsten.

Lærlingerne tegne efter Haandtegninger eller Kobberstik. Efter enhvers Evne og Færdighed forelægges dem fra de enkelte Dele af det menneskelige Legeme Sammensætninger af flere,

indtil den hele menneskelige Figur. Kun tvende Methoder anvendes; enten Stumpering med sort og rødt Kridt paa graa Grund, eller paa hvid Grund med stort eller rødt kridt.

Her kjenner vi igjen klassisismens tegnepedagogikk – fra delene til det hele, og bruk av forbilder.

2. Afdeling. Skolen for Frihaandstegning.

a. Gips eller Antik-Classen, hvori Læringerne tegne efter Billdehuggerarbeide, enten Figurer eller Buster.

b. Modelclassen, hvori tegnes efter levende Model. I disse tvende Classer kunde de som ønske det blive underviist i Modellering.

3. Afdeling. Skolen for Bygningstegning.

a. Første Bygningsclasse, hvori gives Underviisning i Constructionen af Søjleordenerne samt enkelte dele av Bygninger, saavel som i Tegning af Bygningsornamenter og Maskiner efter Tegninger.

b. Anden Bygningsclasse, hvori gives Underviisning i Compositionen og Anordningen af Bygninger, om Maaden at construere Oprids, Profiler og Grundtegninger. I denne Classe underviises ogsaa i Modellering efter Ornamenter og Capitæler samt i Maskintegning efter Model.

Blant Skolens Lærere underviise de tvende Malere og Billedhuggere i en Elementair- og de tvende Modelclasser. De tvende Architecter underviise i Bygningsclasserne, saaledes som disse af Bestyrelsen blive fordelte paa længere eller kortere Tid.

Det fremgår helt tydelig av denne undervisningsplanen at skolen tok sikte på tre kategorier elever: håndverkerlæringer, maler- og billedhugger elever, og arkitektelever. I alle år skulle elevtallet i maler- og billedhuggerkunst være lavt, og forsvinnende lavt sammenlignet med håndverkselevene. Trolig har skolen også hatt stor betydning som grunnleggende utdanning for arkitekter, men dette er lite undersøkt (muntlig opplysning fra Elisabeth Seip). Samtidig var det hele tiden sterke krefter innenfor skolen som arbeidet for den rene kunstundervisningen, og den opphørte aldri.

Enhver, som vil søge Underviisning i Kunstscolen, maa begynde i Elementairafdelingen, og kun fortrinlige Færdigheder berettiger til at opflyttes i høiere Classer. For at kunne avancere fra Elementairafdelingen til Modelclassen, udfordres at Lærlingen kan copiere en Tegning af den menneskelige Figur. Som Prøvetegning for at avancere til Bygningsclassen er en Tegning af et menneskeligt Hoved tilstrækkelig. Efter hvert Tegnekvartals Slutning, skeer Oppflyttingen efter de bedste Tegninger eller Modelleringer. Den forsamlede Bestyrelse bestemmer disse med Nummerflerhed, og først etter tilendebragt Slutning afsløres Navnene på de, som ere erkjendt verdige til Opflytting. Opflyttingen bekjendtgjøres paa Tavler, som ophænges i Skolens Localer.

Bestyrelsen skal altså være en slags jury, som på grunnlag av elevenes arbeider bestemmer hvem som skal kunne rykke opp på høyere klassetrinn.

§ 14

I Kunstscolens trende øverste Classer Concurrerer Lærlingene en Gang hvert Tegnekvartal til Skolens Sølvprismedalje for den bedste Frihaandstegning, modelleret Figur, Bygningstegning, modelleret Ornament eller Maskintegning. For at kunne vinde Prisen for en Bygningstegning, maa denne være Lærlingens egen Composition, hvortil Æmnet opgives. Prisen for Maskintegning tilkjendes den, som kan construere i Tegning en opgiven eksisterende Maskin eller Modell derav. Skal Bedømmelsen af Prisarbeider fortolkes paa samme Maade som i § 13 er bestemt.

Skolen skal altså ha et premieringssystem med medaljer for de beste prestasjoner. Slik var det også ved akademiet i København, men her er ambisjonene lavere. Men en vesentlig forskjell er at forslagsstillerne ikke har ambisjoner om å utdele reisestipendier for videreutdanning i utlandet. Det er mulig at de har tenkt seg videreutdanning i Stockholm eller København, og at stipendier kunne gis direkte av statskassen eller av Kongen, som jo tilfellet hadde vært med Michelsen, som de sikkert kjente til. Med uttrykket ”egen Composition” siktes her til uavhengighet av forbilde.

§ 15

Med Tegneapparater maa enhver Lærling selv forsyne sig. Dog undtages herfra mathematisk Bestik, for de, som underviises i Bygningsskolen, hvilke erholde disse leverede af Skolens Inventarium, imod at være ansvarlig for dem. Naar han skal opflyttes fra 1. til 2den

Bygningsklasse, erholde Lærlingen et filigrandiseret Bestik, som Flittigheds Belønning, hvilket Bestik forbliver hans Eiendom.

Den neste paragrafen bør sees i lys av § 12. Den omhandler den mer teoretiske eller ”videnskabelige” opplæring i tegneferdighet. Den synes ikke så meget beregnet på lærlinger i håndverksfagene som i de skønne kunster, særlig bygningskunsten.

§ 16

Foruden at undervise i Tegning ere Lærerne pligtige i særskilte Timer, at give følgende Forelæsninger for Eleverne frit:

- 1. En av Lærerne i Bygningskunsten foredrager 3 Gange ugentlig Linearperspektivet. For at blive forstaaeligt for dem, som ikke haver faaet Leilighed til at høre Matematikens Forelæsninger foredrager han, som Indledning de nødvendige Læresetninger af Plangeometrien og Stereometrien.*
- 2. Samme Lærer foredrager 3 Gange ugentlig Mechanikens anvendelse i Bygningskunsten, hvorunder fornemmelig indbefattes Læren om Murer- og Tømmerforbindingskunsten.*

De, som attraae at erhverve sig fuldkomne Kundskaber i den rene Mathematik, hvilke ere meget nødvendig for Architecter, have Leilighed til ved Universitetets Forelæsninger at erhverve disse.

Saalænge Skolen ikke har nogen Lærer som besidder tilstrækkelige mathematiske Kundskaber til fullstændigt at kunde foredrage Linearperspektivet og Bygningsmechaniken kunde Læreren i den anvendte Mathematik ved Universitetet paatage sig mod et passende Honorar fra Skolens Casse, at holde disse Forelæsninger. Hvorfor han tillige bliver Medlem av Bestyrelsen.

- 3. Den andre Lærer i Bygningskunsten foredrager 3 Gange ugentlig Læren om Bygningsmaterialerne og deres Anvendelse, ved hvilken Leilighed de nødvendige Setninger og Erfaringer i Physiken og Chemien foredrages.*

4. *Samme Lærer foredrager 3 Gange ugentlig kritisk Historie af Bygningskunsten. Ikke Alleene den Indflydelse udvortes Omstændigheder haver haft på Kunsten, men fornemmelig det udvortes characteristiske ved Kunstværkerne fra de forskjellige Tidsaldere forklares.*
5. *En af Lærerne i Frihaandstegning foredrager 2de Gange ugentlig den Deel af Anatomien, som lærer Constructionen af Skelettet og Musclerne fornemmelig med Hensyn til disses Bevægelse. Ere disse Lærere Landskabs eller Portraitmalere, hos hvilke anatomiske Kundskaber ikke kunne forudsættes i den Grad, at de systematisk kunne foredrage Osseologien og Myologien, kunne en af Universitetets medicinske lærere, eller en annen duelig Chirurg holde disse Forelæsninger, mod et passende Honorar af Skolens Casse, hvorhos han tillige bliver Medlem av Bestyrelsen.*

Disse lærere, som antages til at holde de Forelæsninger, som det omtrentligvis tilkom Skolens Lærere at holde, udnævnes af Hans Majestæt Kongen, efter Bestyrelsens gjennom Regjeringen derom gjorte Forestilling.

Alle Forelæsninger holdes i Timene før og Timene efter Tegneundervisningstimene.

Disse undervisningsoppgavene understreker skolens kombinerte teoretiske og praktiske side, og den allsidige orienteringen mot både praktiske og estetiske fag. Her ser vi også kunsthistorie eller stilhistorie fremholdt som fag, i forbindelse med arkitektur. Det er særlig i denne paragrafen at de faglige ambisjonene strekker seg ganske høyt. "Kunsten" er ikke en rend ferdighet, men en ferdighet i kombinasjon med kunnskap.

§ 17

Dersom ellers nogen av Skolens Lærere eller Medlemmer skulle ønske, at holde Forelæsninger over en eller anden Kunstgjenstand overlades ham det fornødne Locale oplyst og varmet. For disse Forelæsninger kan fordres Honorar af Tilhørerne.

Dette kan minne om de såkalte "konferanser" ved de eldste kunstakademiene, der medlemmene kritisk drøftet ett og ett kunstverk. De regnes for å ha vært viktige både for fremveksten av en kunstteoretisk debatt og kunstkritikk. Her legges det også opp til forelesninger i kunsthistorie.

§ 18

En af de tvende Malere, som er Lærer ved Skolen erholde fri Bolig i Skolens Bygning. Han er derfor pligtig i en egen dertil egnet Atelier at veilede Lærlingerne af Modellclassen i Malerkunsten. Tillige administrerer han som Forvalter Skolens Oeconomie.

Her ønsker planen at skolen også skal kunne gi den høyeste undervisning i malerkunsten, for det var ved slike akademi-atelierer at kunststuderende, som var ferdige med den grunnleggende skolepregede undervisning, fikk sin endelige utdanning. Ved Charlottenborg slott i København, der det danske akademiet holdt til, hadde flere av professorene både bolig og atelier. Det var i mange år slike atelierer norske malere søkte seg til, når de studerte ved utenlandske kunstakademier. Denne undervisningsformen skulle aldri bli anvendt i Norge, i regi av noen kunstscole (usikkert). Men privat skulle noen kunstnere etter hvert ta i mot studenter på sine atelierer.

§ 19

Til Benyttelse ved Undervisningen anskaffes efterhaanden en Samling af Gipsafstøbninger efter antike Figurer Buster Basrelieffer og andet Billedhuggerarbeid, saavel som efter gode moderne Arbeider. Denne Samling opstilles i et eget dertil indrættet Værelse. Ligeledes bør man bestræbe sig for efterhaanden at samle gode originale og copierede Malerier, hvilke ophænges i et eget dertil indrættet Gallerie. Lærlingerne af Malerkunsten kunne tillades under Lærernes Opsyn, at copiere disse. Ligeledes anskaffes efterhaanden de nødvendigste Bøger Haandtegninger Kobberstik Maskinmodeller og Bestik.

Denne paragrafen reflekterer hvor nært undervisningen i kunstene den gang var knyttet til studiet og kopieringen av forbilder. Kunstundervisning og kunstsamling hørte så nøye sammen at skolene selv måtte ha sine egne studiesamlinger, og ha adgang til andre kunstsamlinger i nærheten. Planen for kunstscolen måtte derfor med nødvendighet også omfatte planer for kunstsamlinger. På den tiden var forskjellen mellom gipskopier av skulpturer og malerikopier, og ”originaler” ikke ansett som så viktig. De fleste museer og akademier i Europa på den tiden hadde større eller mindre kopisamlinger. Tydelige spor av dette ser vi ennå i Nasjonalgalleriets store samling av gipskopier av skulpturer fra antikken og renessansen. Andre kopier er tatt ut av samlingen, eller magasinert.

Den nære sammenhengen mellom kunstscole og kunstsamling viste seg senere i at bestyrelsen for kunstscolen også ble oppnevnt som bestyrelse for Nationalmuseet da de ble

opprettet i 1836, en ordning som fortsatte helt frem til 1869. Her må vi også huske at dette museet i mange år var et rent malerimuseum – et ”pinatok”, og at det i en periode eksisterte et eget Skulpturmuseum og en egen Kobberstikksamling før disse omkring 1885 (?) ble slått sammen med malerisamlingen til det vi i dag kaller Nasjonalgalleriet.

§ 20

Efterat Undervisningen den 31te Mai er tilendebragt, samler Bestyrelsen i et høitideligt Møde, hvortil de tilstedeværende Videnskabs og Embedsmænd indbydes. Lærlingernes Arbeider i det sidstforløbne Aar fremlegges. Secretairen aflægger offentligt Regnskab for hvad Bestyrelsen har udrættet til Kunstens Fremme, samt for hvad andet merkeligt der er foregaaet i det sidsforløbne Aaar. Præses, eller i hans Fraværelse Directeuren overleverer derpaa Skolens Prisedailler til de, som i sidste Aaar have gjort sig fortjent til denne Udmærkelse. Den passende Anordning af Dagens høitidelighed overlates i øvrigt til Bestyrelsen.

Her innfører kunsts skolen det vanlige systemet med priser til de beste elevene, som utdeles på et høytdidsstemt årlig møte, der landets intellektuelle og politiske ledere er tilstede og får høre hva skolen har gjort. Skolen plasseres derved helt sentralt i landets politiske og videnskapelige liv.

§ 21

Derefter Udstiller Skolen offentlig Lærlingernes Arbeider, ved hvilken Leilighed Lærerne, Medlemmene og andre Kunstnere i et andet dertil indrættet Locale, kunde udstille sine Arbeider. Adgangen til at see disse Udstillingene betales med en pris Bestyrelsen bestemmer. Indkomsterne deraf anvendes til at forøge Skolens Kunstamling. Acceptationsstykkene paa hvilke Bestyrelsen i sidste Aar har optget Medlemmer skulle ved denne Leilighed udstilles.

Her innføres ”salongen”, den utstillingen som regelmessig, ved siden av elevarbeider, skal vise hva landets fremste kunstnere kan prestere, og hvem disse fremste er.

Bestyrelsens øvrige Virke

§ 22

Alle de, som i Christiania ville nedsætte sig som Mæstere i de Professioner, hvortil anfordres Kundskaber og Ferdigheder i Tegning skulde forinden at kunne vinde Borgerskab som

Mæstere, forevise Bestyrelsen deres Mæsterstykker med tilhørende Tegning. Finder Bestyrelsen at der fra Kunstens side intet er at udsætte paa Mæsterstykket udstædes Attest hvorom, uden Betaling. Saadanne Professioner ere Guldsmed-, Gjørtler, Klokkestøber, Tinstøber, Snedker, Tømrer, Murer, Murpusser, Maler, Forgylde, Hjul- og Vognmager, Pottemager, Dreier, Blikkenslager, Peismager, Kobber- Klein og Grovsmed Professionerne. I de øvrige Stiftsstæder skulle de, som attraae Mæsterskab i en af disse Professioner, blot indsænde Tegning paa Mæsterstykket eller en anden confirmeret Tegning, hvoraf kan bedømmes hans Færdighed i Tegnekunsten. Uden Attest fra Kunstskolens Bestyrelse bør det være Magistraten i de 4 Stiftstæder aldeles forbudt at meddele nogen Borgerskab som Mæster i de nys nævnte Professioner.

Ikke bare skulle skolen gi en nærmest obligatorisk skolering av lærlinger i en række fag der det estetiske hadde betydning. Den skulle også godkjenne alle mestere i en række profesjoner, ikke bare i Christiania, men i hele landet. Slik ville skolen bli smaksdannende.

§ 23

I Christiania og dens Forstæder maa ingen opføre nogen Bygning af hvilkensomhelst Slags, som ligger med Fronten mod Gaden, eller give disse Bygninger saadan Hovedreparation, hvorved deres Udvortes Utseende forandres, uden i forveien at have forelagt Kunstskolens Bestyrelse Tegningen på Bygningen eller Forandringen. Finder Bestyrelsen at den i Tegningen opgivne Bygning eller Forandring ville være stridende mod den gode Smag, afgiver Bestyrelsen sin Eragtning herom, og er den pliktig at meddele Præmisserne hertil, forat de kunne tjene Eieren til Veiledning i at forandre den forkastede Tegning. Da denne Indskrænkning i Eiendomsretten ikke bør strække sig videre end til at forebygge, at ikke Byen vanziseres ved Bygninger som aabenbart støde Øjet, hvilket unægtelig er en Fornærmelse mod det offentlige, skal Bestyrelsen blot indskrænke sig til at forhindre at ikke aabenbare Misfostre af Bygningskunsten opføres, dog uden saaledes at paadrage Vedkomende undøvendige Omkostninger.

Her ønsker initiativtagerne at skolen skal fungere som et skjønnhetsråd. En slik bestemmelse finnes hverken i akademiet i København eller Stockholm, og synes langt forut for sin tid. Det er kanskje Linstow som står bak denne bestemmelsen – en mann som senere skulle vise at han hadde sans for de store linjer i byutviklingen. Også paragraf 24 vitner om stor sans for en planlagt og styrt byutvikling.

§ 24

Bestyrelsen bør bestræbe sig for at danne saadanne Architecter, som af Regjeringen kunne udnævnes til Stadsbygmestere i Rigets 4 Stiftsstæder, for der at administrere Bygningspolitiet efter nærmere raiconnered (?) Reglement.

§ 25

Regjeringen ansøges om at bestemme at de, som har erhvervet Skolens Sølvprismedaille, kunne, naar de som Drænge haver lært en af de i § 22 nævnte Professioner, og siden som Svend i 3 Aar haver arbeidet i samme Profession, nedsætte sig som Mæster i denne Profession, uden at forfærdige Mæsterykker.

Tilsvarende bestemmelse fantes også i det danske kunstakademiets reglement. Her ønsker skolen å gi et fremtidig privilegium til fortjente elever.

§ 26

Bestyrelsen kan antage og afskædige med 3 maaneders Opsigelse et Bud, som tillige er Portner, og en Model. Disse nyder sin Bolig i Skolens Bygning, og kunne med egne Hænder drive borgerligt haandverk.

§ 27

Naar Bestyrelsen seer sig i Stand dertil udgiver den et periodisk Skrift, hvori optages Afhandlinger om Kunstgjenstander. De Afhandlinger, hvorpaa Bestyrelsen har accideret Medlemmer skulle optages heri.

Her foreslås at skolen driver et kunstdidsskrift, eller en skriftserie. Den tar det vitenskapelig ved skolen på alvor. Heller ikke denne bestemmelsen finnes i reglementet for akademiet i København. At dette er en bestemmelse langt forut for sin tid, viser det forhold at det i Norge ikke ble utgitt noe kunstdidsskrift før i 1910. Et tidsskrift ville virkelig bidratt til økt offentlighet omkring estetiske spørsmål.

Om Skolens Bygning

§ 28

Regjeringen ansøges om at tilstaae Skolen en av de Tomter, som udlægges ved Sløifningen av den nedre Del av Agershuus Fæstning til en Bygnings Opførelse. I Bygningen indrættes følgende Værelser: (tallene viser trolig til tegninger vedlagt forslaget)

1 Elementairklasse til 60 Læringer

2 og 3 tvende Modelclasser hver til 15 Læringer

4 og 5 tvende Bygningsclasser een til 25 og een til 10 Læringer

7 Sal til Opbevaring af Gipsafstøbninger

8 Bildegallerie

9, Lærerværelse

10, Forsamlingsværelse med Forstue

11 Bibliothek og Archiv

12 og 13 Atelier een for en Lærer og een for Eleverne

14, Bolig for en Familie, og i Kjælderen Bolig for Budet og Modellen

Hertil udfordres en Tomt af 80 Alen Længde og 50 Alen Dybde. Foruden denne Bygning udfordres et lidet Baghus med de nødvendige Bequemmeligheder.

Til at bestyre Detailler ved Bygningens Opførelse foreslaaes at en Commission maatte udnævnes.

I planene for bygget demonstreres kanskje klarere enn andre steder i forslaget ambisjonene om å skape et lite akademi for de skjønne kunster innenfor en stor skole for håndverkere. Det er håndverkerutdanning i stor skala som skal danne det økonomiske grunnlaget for maler-, billedhugger- og arkitektutdanning i liten skala. Det nyttige og utvortes skal danne grunnlag for det høyverdige og innvortes.

Om Omkostningerne

Ved Skolens Oprættelse og Vedligeholdelse

§ 29

A. De Omkostninger, som udfordres ved Skolens Oprættelse, ere beregnede i Sølvspecier følgende (prisene er oppgitt i Sp, dvs. Speciedaler)

1, Bygningen anslaaes at koste 20 000 Sp

2. Til Inventairets Anskaffelse

a, Haandtegninger, Kobberstik og Gipsafstøbninger 600 Sp

<i>b, 30 Bestik</i>	100
<i>c, Borde og Bænker i Læresalene og Forsamlingsværelset</i>	400
<i>d, Tvende store organiske (?)</i>	
<i>Lampe til Modelclassen</i>	100
<i>e, Casser (?) til at stille Modellen</i>	20
<i>f, Skjærm dertil</i>	20
<i>g, Lamper og Lykteplader med Tilbehør</i>	100
<i>h, Archivskab</i>	20
<i>i, Stempler til Prismedailler</i>	200
<i>k, Andre uclassifiserede Inventarisager</i>	300
<i>SUM (stemmer ikke med tallene)</i>	2000

B. de Omkostninger, som Skolens aarlige Vedligeholdelse udkræver ere følgende,-

<i>1, De 5 Lærere og Secretairens aarlige Løn a 300 norske Sp</i>	1800
<i>2, Honorar til 2de Lærere een i Anatomie og een i anvendt</i>	
<i>Mathematik</i>	300
<i>3, Aarlig Forøgelse av Skolens Kunstsamling</i>	500
<i>4, Til Inventariets Vedligeholdelse</i>	100
<i>5, Reparation paa Bygningen</i>	100
<i>6, 80 Favner Ved a 4 sp pr. Favn</i>	320
<i>7, Lys og Olie</i>	500
<i>8, Bureaumaterialer</i>	50
<i>9, Budets Løn</i>	40
<i>10, Modellens Løn</i>	40
<i>11, Til Bibliothekets Forøgelse</i>	150
<i>Summa</i>	3900 norske Sp

§ 30

Det var at ønske, at Bygningen kunde paabegyndes i Mai Maaned 1819, saa at den kunde være fuldført i September 1821 saa at Undervisningene kunde tage sin Begyndelse d 1ste October s.aa.

§ 31

Under den Forudsætning at de i § 29 anførte Bestemmelser kunde realiseres og Regjeringen kunde finde Subjecter til Lærere, kan Underviisningen i Elementairclassen tage sin Begyndelse 1ste October 1821. Den 1ste October 1822 begynde da Undervisningen i 1ste Model og 1ste Bygningsclassen. Den 1ste October 1823 begynder Undervisningen i 2den Model- og 2den Bygningsclassen og 1ste April 1824 tilkjendes første Gang Skolens Prisedaille, i Fald nogen har gjort sig fortjent dertil.

Her legges frem en 5-års plan for statens håndverker- og kunstnerutdanning!

§ 32

Saasnart en af Lærerne, som er Maler er udnævnt kan Undervisningen i Elementairclassen tage sin Begyndelse. Er en Architect ansat som Lærer kan Undervisningen i nederste Bygningsclassen begynde. I de øvrige Classer tage Undervisningen ikke sin Begyndelse forinden det fulde Antal af Lærere er udnævnt.

Her antydes vel en interimistisk løsning, der elementærundervisningen kan starte så snart det er ansatt lærere for den. Den skulle slå an i departementet.

§ 33

Førend 3 Lærere ere ansatte ved Skolen kan ikke Optagelse av Medlemmer finde Sted. Førend Bestyrelsens professionelle bestaar af 5 Lærere træder de i § 22 og 23 givne Bestemmelser ikke i Kraft.

Udskrivtens nøiagtighed tilstaaes

Linstow

Det er påfallende, og faglig skuffende, at hverken det kunsthistoriske eller det arkitekturhistoriske miljøet har sett på det rikholdige og meget interessante stoffet som ligger i Tegneskolens gamle arkiver, nå i Riksarkivet. Siden 1940 har nesten enhver referanse til tegneskolen begynnelse vist til hans beskjedne, men fine bok om denne skolens tilblivelse og første år.